

Na tym wzgórzu znajduje się cmentarz żydowski

This hill places the Jewish cemetery

Cmentarz powstał przypuszczalnie pod koniec XVII w. Jest miejscem pochówku nie mniej niż kilku tysięcy Żydów z Krasnobrodu i okolicznych miejscowości.

Podczas II wojny światowej cmentarz został zdewastowany przez niemieckich nazistów, którzy wykorzystali nagrobki do utwardzania dróg. W 1942 r., w kilku egzekucjach, Niemcy rozstrzelali na cmentarzu co najmniej 158 Żydów. Po wojnie ocalali z Zagłady pochowali na cmentarzu ekshumowane szczątki Żydów zamordowanych i pogrzebanych w różnych miejscach.

Dewastacja cmentarza trwała także po 1945 r. Skrajną część cmentarza przeznaczono na parking.

Do dziś przetrwało kilkadziesiąt nagrobków w różnym stanie zachowania, z których najstarszy pochodzi z 1713 r. Pomimo potężnych zniszczeń, cmentarz jest jednym z niewielu zachowanych materialnych śladów obecności Żydów w Krasnobrodzie, którzy stanowili najliczniejszą społeczność narodowościową i wyznaniową miasta, obok katolików i niewielkiej grupy prawosławnych Ukraińców.

Od 2017 r. cmentarz (poza jego dolną częścią) stanowi własność Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego.

Na cmentarz nie należy wchodzić w czasie Szabatu (od zachodu słońca w piątek do zachodu słońca w sobotę) oraz w dni innych świąt żydowskich. Mężczyźni na cmentarzu powinni nosić nakrycie głowy.

To jeden z ponad 150 cmentarzy, które posiada Fundacja Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego. Prosimy, pomóż nam utrzymać to miejsce pochówku Żydów z Krasnobrodu. Napisz do nas, aby omówić formę Twojego wsparcia: fodz@fodz.pl.

ŻYDZI W KRASNOBRODZIE

Żydzi zaczęli osiedlać się w Krasnobrodzie pod koniec XVI w. Społeczność żydowska rozwijała się dynamicznie, co wkrótce pozwoliło na utworzenie samodzielnej gminy wyznaniowej.

O pierwszej synagodze w Krasnobrodzie wiadomo niewiele. Ten drewniany budynek spłonął w XVIII w., a na jego miejscu wzniesiono nowy, murowany i kryty gontem, wyróżniający się spośród zabudowy miasta.

W 1827 r. w mieście mieszkało 424 Żydów (43% populacji), w 1897 r. – 1378 (76%), a w 1921 r. – 1148 (56%). Pod koniec XIX i na początku XX w. część Żydów wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych, Palestyny i innych krajów w poszukiwaniu lepszych warunków życia.

Żydzi w Krasnobrodzie tworzyli zróżnicowaną społeczność. Byli wśród nich ortodoksi, chasydzi, syjoniści, socjaliści i komuniści. Działały liczne organizacje żydowskie.

We wrześniu 1939 r. znaczna część Krasnobrodu spłonęła, a wielu mieszkańców, w tym około 200 Żydów, zginęło. Pozostali znaleźli się w trudnej i pogarszającej się sytuacji. Żydzi byli zmuszani do ciężkich prac, m.in. usuwania gruzów i budowy dróg. W czasie wojny w Krasnobrodzie utworzono getto, do którego przez Zamość deportowano również Żydów z Łodzi i Włocławka. W tym czasie wielu Polaków wywieziono do pracy przymusowej w Niemczech i Austrii.

W 1942 r. niemieccy naziści rozpoczęli eksterminację Żydów. Zostali zgromadzeni w budynku za klasztorem dominikanów, a następnie deportowani i zamordowani w obozie zagłady w Bełżcu. Część osób uciekła z transportu i wróciła do domów, jednak w lipcu Niemcy podpalili budynki, w których ukrywali się Żydzi. 26 października 1942 r. Niemcy rozstrzelali około 200 Żydów, a pozostałych wywieźli do Zamościa. Niektórzy Żydzi uciekli i dołączyli do partyzantów. Tylko nieliczni Żydzi z Krasnobrodu przeżyli Zagładę.

Tablica powstała dzięki współpracy Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego i Friends of Jewish Heritage in Poland.

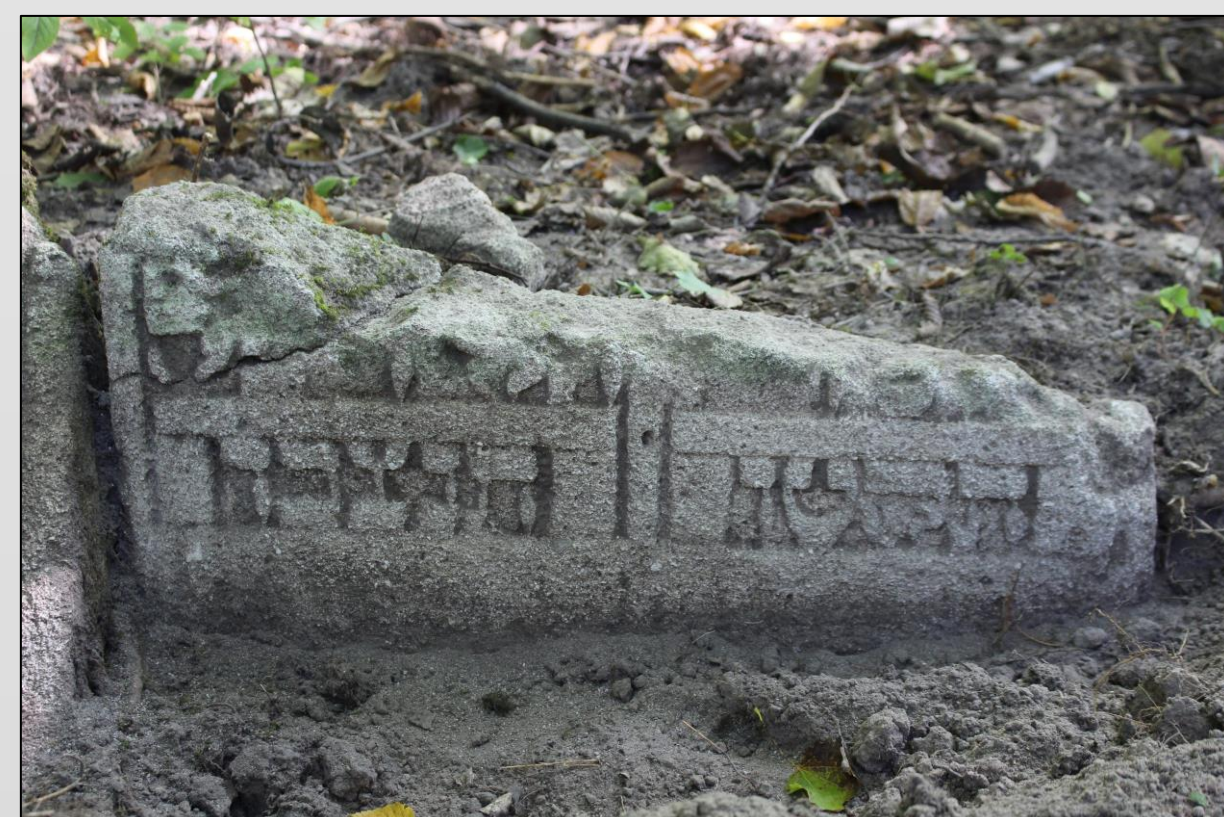
Fundator: Karin Orszycki Mika ku pamięci jej ojca Czesława Orszyckiego, świadka zniszczenia Krasnobrodu we wrześniu 1939 r.

Dolna część macewy [...] syna Dowa Bera, zm. 4 października 1713 r.
Bottom part of the matzevah of [...] son of Dov Ber,
who passed away on October 4, 1713.
Fot./Photo: Paweł Sygowski

Dolna część macewy osoby zmarłej w 1778 r.
Bottom part of the matzevah from 1778
Fot./Photo: Paweł Sygowski

Dolna część macewy dwóch osób, zmarłych w latach 50. XVIII w.
Bottom part of the matzevah of two persons,
who passed away in the 50s. of the 18th century
Fot./Photo: Paweł Sygowski

Synagoga w Krasnobrodzie. Synagogue in Krasnobród
Fot./Photo: A. Szyszko-Bohusz

Pomóż w powrocie nagrobków na cmentarz

W wyniku dewastacji cmentarza wiele nagrobków może znajdować się w Krasnobrodzie i okolicznych miejscowościach. Mogą być używane jako m.in. utwardzenie ścieżek i tarcze szlifierskie. Te nagrobki dawnych mieszkańców Krasnobrodu powinny wrócić na cmentarz. Jeśli wiesz o takich macewach, skontaktuj się z Fundacją Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego (tel. 22 436 60 00, E-mail: fodz@fodz.pl). Gwarantujemy dyskrecję i anonimowość.

The cemetery was established probably at the end of the 17th century and became a burial place of at least a few thousand Jews from Krasnobród and surrounding villages.

During the II World War, the cemetery was devastated by the German Nazis who used tombstones to pave roads. In 1942, in a few executions, the Germans killed at least 158 Jews at the cemetery. After the war, survivors buried here the exhumed remains of Jews murdered and buried in various places.

Devastation of the cemetery continued after the war. The outer part of the cemetery was designated as a parking lot.

Several dozen tombstones have survived to this day in various states of preservation, the oldest of which dates back to 1713. This cemetery, although preserved in a rudimentary form, is one of the few preserved material pieces of evidence of the presence of Jews in Krasnobród, who constituted the largest ethnic and religious group, next to the Catholic Polish population and a small group of Orthodox Ukrainians.

Since 2017, the cemetery (except for its outer part) has been owned by the Foundation for the Preservation of Jewish Heritage in Poland.

The cemetery should not be entered during Shabbat (from sunset on Friday until sunset on Saturday) and during other Jewish holidays. Men should wear head coverings.

This is one of over 150 cemeteries owned by the Foundation for the Preservation of Jewish Heritage in Poland. Please help us maintain this burial place. Get in touch with us to discuss the form of your support: fodz@fodz.pl.

JEWS IN KRASNOBRÓD

First Jews settled in Krasnobród at the end of the 16th century. The local Jewish community dynamically developed, growing both in size and in economic power, which soon allowed it to establish an independent kehilla.

We have little information about the first synagogue in Krasnobród; its wooden building burned down in the 18th century, and in its place a new brick building was erected, covered with mansard shingles, distinguished by its scale from other buildings in the city.

In 1827, there were 424 Jews living in the town (43% of the population), in 1897 – 1378 (76%), and in 1921 – 1148 (56%). Towards the end of the 19th century and into the 20th, some Jews emigrated to the United States, Palestine and other countries in search of better living conditions.

The Jews of Krasnobród were a diverse community. They included Orthodox Jews, Hassidim, Zionists, socialists, and communists. Numerous Jewish organisations were in operation.

In September 1939, most of Krasnobród burned down, and many Krasnobród inhabitants, including almost 200 Jews, were killed. Those who remained found themselves in a difficult and increasingly deteriorating situation, all members of the community were to report daily to do hard work, which included, inter alia, removing debris and building roads.

During the war, a ghetto was established in Krasnobród, where Jews also from Łódź and Włocławek were sent via Zamość. At about the same time, many ethnic Poles were deported to Germany and Austria to serve in labor camps.

In 1942, the German Nazis began the extermination of the Jews. They were gathered in a building behind the Dominican monastery, and then deported and murdered in the death camp in Bełżec. Some people escaped from the transport and returned to their homes, but in July the Gestapo returned to Krasnobród and set fire to the buildings where the Jews were hiding.

On October 26, 1942, some of the Jews were shot and the rest of those found were taken to Zamość. Some Jews who escaped into the forest joined the Polish partisans. Only a few of the Jewish community from Krasnobród survived.

The plaque was created thanks to the cooperation of: Foundation for the Preservation of Jewish Heritage Friends of Jewish Heritage in Poland

The plaque was funded by Karin Orszycki Mika in memory of her father Czesław Orszycki, who witnessed the destruction of Krasnobród in September 1939.

